

УДК 347.97/.99

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2347>**О. Демидюк,**

аспірантка

Академії адвокатури України

ПРАВОВА ПРИРОДА ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ

Серед заходів реформування судової системи сьогодні чимало таких, які спрямовані на розвиток органів суддівського врядування. Особливу увагу привертають ті, що зосереджені на Вищій раді правосуддя (ВРП), статус якої закріплено на рівні Конституції України. Останнє, проте, не забезпечує цей орган від закономірного процесу модернізації, що зумовлений особливостями розвитку сучасного українського суспільства. Слід констатувати, що зміст і спрямування законодавчих ініціатив, об'єктом яких є ВРП, багато в чому залежать від того, яке уявлення про сутність, призначення та місце цього органу превалює у суб'єктів законодавчої ініціативи. Це, у свою чергу, привертає увагу до питання про правову природу та статус ВРП, які сьогодні в науці продовжують дискутуватися.

Так, у різний час окремі аспекти правової природи ВРП та Вищої ради юстиції, правонаступником якої вона є, досліджували О. А. Боровицький, О. В. Гончаренко, Р. В. Ігонін, Ю. О. Косткіна, В. В. Кривенко, І. В. Назаров, С. В. Прилуцький та інші.

Мета нашої публікації – дослідити та охарактеризувати правову природу ВРП у сучасних умовах законодавчого регулювання її статусу.

Отже, слід спершу наголосити, що «правова природа» та «статус» як категорії правової матерії різняться своїм змістовним навантаженням. У першому випадку, відштовхуючись від семантики слова «природа», йдеться про сукупність основних якостей, властивостей чого-небудь;

сутність [1, с. 7]. У другому ж випадку ми базуватимемося на розумінні правового статусу, яке існує та переважає у теорії права. Зокрема, усталеним є підхід, за якого правовий статус особи розглядається як система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права координує своє поведінку в суспільстві [2, с. 378]. Водночас, ми переконанні у необхідності сукупного дослідження правової природи та статусу ВРП як взаємозумовлених і взаємозалежних компонентів у характеристиці цього органу влади.

Зауважимо, що тривала дискусія з приводу правової природи та статусу ВРП обумовлена національними особливостями історії створення та розвитку цієї інституції в Україні. Переважна більшість наукового доробку з цього питання стосується ВРЮ як органу, що зазнав у 2016 р. модернізації та трансформувався у ВРП шляхом реорганізації. Саме історія його становлення та розвитку є основою досліджень і дискусій щодо сучасної правової природи та статусу ВРП.

Як відзначають дослідники історії вітчизняної судової системи, прийняття у 1998 р. Закону України «Про Вищу раду юстиції» і створення ВРЮ було доволі прогресивним і позитивним кроком на шляху реалізації декларацій про незалежність судової влади в нашій державі [3, с. 158]. Для нашої країни, підкреслює І. В. Назаров, це був абсолютно новий інститут, «подібного держав-

ного органу не було в Україні ні в дореволюційний період, ні в добу перебування України у складі Радянського Союзу, ні в перші роки її незалежності» [4, с. 12]. Саме цей науковець вперше на монографічному рівні (2006 р.) звернувся до дослідження питання статусу ВРЮ та її правової природи. Він, зокрема, обґрунтував тезу про правову природу ВРЮ як контрольного органу державної влади: «...слід обґрунтувати необхідність розгляду Вищої ради юстиції України як органу державного і контролюючого. За своєю суттю статус цього інституту є спеціальним видом правового статусу державного органу, оскільки йдеться про специфічні юридичні можливості, якими наділяється Рада юстиції для ефективного виконання своєї діяльності й особливих завдань, покладених на неї. ...Контрольна діяльність Вищої ради юстиції спрямована на забезпечення подальшого підвищення професіоналізму в кадровому складі органів судової влади, забезпечення незалежності суддів і певною мірою працівників прокуратури. Цей контроль є одним з найважливіших каналів для суспільства в одержанні об'єктивної інформації про процеси, що відбуваються в органах судової влади...» [4, с. 20, 27].

Слід констатувати, що у 2000-их роках загалом переважала думка щодо приналежності ВРЮ до системи контрольно-наглядових органів [5, с. 139; 6, с. 10]. В окремих випадках вона розвивалася до тези, зміст якої полягав у виокремленні «контрольної влади». Зокрема, її обстоював О. В. Гончаренко, який пропонував розглядати ВРЮ як орган окремої – контрольної гілки влади в державі [7, с. 40].

Поряд із цим існували поодинокі погляди на Вищу раду юстиції як орган у системі організаційного забезпечення судів загальної юрисдикції [8, с. 74].

Окремі ж науковці намагалися акцентувати увагу на адміністративно-правовій природі повноважень

ВРЮ, у зв'язку з чим пропонували розглядати її як орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. Так, Р. Ігонін зазначав: «Враховуючи адміністративно-правову природу повноважень Вищої ради юстиції, які за своєю суттю переважно характеризуються як виконавчо-розпорядчі, ми можемо визначити Вищу раду юстиції як державний, колегіальний, незалежний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, у системі судоустрою відповідальний за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушення суддями в прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність» [9].

По мірі того, як у нашу правову дійсність все більше імплементувалися європейський стандарти організації судової влади у вітчизняній науці з'являлися думки, відповідно до яких ВРЮ розглядалась як орган, що не належить до жодної з гілок влади. Так, наприклад, В. І. Татьков писав, що «Вища рада юстиції є державним органом, який не належить до жодної з гілок державної влади (законодавчої, виконавчої чи судової). Це пояснюється особливостями статусу Вищої ради юстиції, яка є конституційним органом з контролюючими функціями і одним із суб'єктів системи стримувань і противаг» [10, с. 124].

Слід погодитися з В. В. Кривенко, який критикував зазначені підходи, цілком слушно зауважуючи, що вони є певною мірою відображенням чинної на той час конструкції статусу та повноважень ВРЮ й практики її діяльності [11, с. 136]. Адже, нагадаємо, відповідно до Закону про ВРЮ її статус визначався як колегіальний, постійно діючий, незалежний орган, відповідальний за формування незалежного високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфі-

ковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушень суддями і прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність [12]. Водночас В. В. Кривенко наголошував, що подібні органи за своїми функціями та завданнями «зосереджують свою роботу на представництві судової влади у взаємовідносинах з іншими гілками влади, захищають передусім судівництво від неправомірного впливу з боку політиків та адміністративного механізму, а не є знаряддями такого впливу. За загальновізною в конституційному праві розвинутих країн світу позицією, органи, подібні до Вищої ради юстиції, належать до органів суддівського самоврядування. ...Вища рада юстиції, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України повинні бути органами судової влади, які підзвітні і підконтрольні суддівському корпусу, а їхня діяльність спрямована на забезпечення ефективного, справедливого, незалежного судочинства в державі» [11, с. 136, 139].

Із наведених слів В. В. Кривенка можна зробити висновок про представницьку природу органу, який на той час уособлювала ВРЮ. І в цьому його слід підтримати.

Недосконалість нормативного визначення статусу ВРЮ зумовила теоретичні обґрунтування її існування та функціонування як органу державної влади [4, с. 20–22], що в подальшому було враховано при законодавчому визначенні статусу ВРП і сьогодні перебуває поза всяким сумнівом.

Усвідомлення мети функціонування в державі такого органу як ВРЮ, яка лаконічно та чітко сформульовано у Висновку № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на

службі суспільства як «гарантування як незалежності судової системи, так і незалежності окремих суддів» [13], поступальний розвиток вітчизняної доктрини про судову владу, засади її організації в державі та взаємодію з іншими гілками влади, значний вплив на який справили міжнародні стандарти та міжнародні інституції, зумовили модернізацію статусу цього органу. Одним із пріоритетних напрямів реформування сфери правосуддя, реалізований у 2016 р. на конституційному рівні, став процес реорганізації ВРЮ у ВРП і закріплення її статусу у профільному законі як колегіального, незалежного, конституційного органу державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів [14].

Крім того, у науковій літературі з'явилися публікації, в яких стала пропагуватися ідея самоорганізації судової влади, прикладом чого слугує функціонування ВРП. Зокрема, заслуговує на увагу та підтримку позиція С. В. Прилуцького, який, ґрунтуючись на численних міжнародних документах і досвіді розвинутих європейських країн, доводить, що втілення у національній моделі таких вимог як переважання у складі ВРП представників суддівського корпусу, зосередження у ВРП повноважень щодо призначення та кар'єри суддів, притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, а також повноважень, спрямованих на захист суддів від впливу з боку інших владних органів, є свідченням того, що «ідея самоорганізації судової влади послідовно розвивається й впроваджена у правові системи більшості європейських держав», і втілена в Україні [15].

Здатність до самоорганізації зумовлена системною природою судової влади, яка обґрунтована у ряді фундаментальних наукових праць [16; 17; 18]. Як соціальна система, судова влада має на меті не лише досягнення «зовнішньої» цілі, до якої у різних інтерпретаціях відносять вирішення соціальних конфліктів, а й вирішення завдань внутрішньої організації системи. Власне, до таких і слід першочергово віднести забезпечення незалежності судової влади, яка є її неодмінним атрибутом, характеристикою, що загалом дає можливість виокремлювати її як окрему владу.

Тому можна говорити, що правову природу ВРП визначає системна природа судової влади як такої.

Водночас, процес самоорганізації судової влади вимагає упорядкування, що в своїй основі має управлінський характер. Це закономірно відображається на статусі ВРП, управлінська природа якої виражена завдяки запровадженню на законодавчому рівні такої характеристики як «суддівське врядування» (відповідно до ст. 1 Закону про ВРП остання визначається як орган суддівського врядування), що і для вітчизняного законодавства, і для вітчизняної науки про судову владу стало новелою та поклало початок для його теоретичних розробок.

Так, однією з перших, хто звернувся до дослідження конструкції «суддівське врядування» у контексті діяльності ВРП стала Ю. А. Косткіна. У своєму монографічному дослідженні «Правовий статус Вищої ради правосуддя: теорія та практика» вона доволі ретельно проаналізувала етимологію терміну «врядування», основні теоретичні концепції його тлумачення, співвідношення з позиції філології з поняттями «управління» та «адміністрування», а також із співзвучним поняттям «суддівське самоврядування». Зокрема, вона дійшла висновку, що «використавши поняття «суддівське врядування» стосовно

ВРП, законодавець акцентував увагу на побудові цього органу відповідно до міжнародних стандартів, забезпечивши незалежний статус ВРП від інших органів влади, представництво у ній різних державних інституцій та громадянського суспільства, гарантувавши прозорий та відкритий порядок прийняття нею рішень, встановивши відповідальність та підзвітність винятково перед суспільством, спрямованість діяльності на забезпечення незалежності судової влади та встановлення верховенства права. Отже, можемо підсумувати, що суддівське врядування становить собою процес упорядкування судової влади, який здійснюється незалежним державним органом у межах визначених функцій шляхом прийняття колегіальних рішень та ґрунтується на принципах верховенства права, прозорості, рівності, результативності, взаємодії з іншими державними інституціями, громадянським суспільством і відповідальності перед громадянами» [19, с. 50].

До питання щодо суддівського врядування звертався й О. В. Курганський, на думку якого «цільовим призначенням суддівського врядування є створення та забезпечення для органів судової влади таких умов функціонування, при яких діяльність суду буде прозорою, правосуддя – справедливим та відповідним нормам Конституції України і законам, а судді як людський субстрат судової влади – відповідати високим вимогам професійної підготовки та доброчесності» [20, с. 152–154].

Згадані науковці цілком слушно зазначають, що поняття «суддівське врядування» прийшло на зміну використанню усталеного до певного часу поняття «судове управління», яке в науковій літературі, як правило, вживалося у двох інтерпретаціях: у контексті організаційного забезпечення діяльності судів або в контексті використання конструкції «адміністрування судів». До при-

кладу, Д. М. Притика ототожнював судове управління з адмініструванням, зазначаючи, що його предмет охоплює: питання заснування (утворення) судових органів; підбір суддів і народних (присяжних) засідателів; управління кадрами в кожній структурі судових юрисдикцій; перевірку (контроль) організації роботи судових структур (як внутрішньосистемну, так і зовнішню); вивчення та узагальнення судової практики; організацію роботи з ведення судової статистики [21]. А В. Д. Бринцев обґрунтовував можливість використання для визначення особливостей управління в судовій системі базового поняття державного управління як цілеспрямованого, організуючого, регулюючого діяння держави (через систему органів і посадових осіб у них) на суспільні процеси, світогляд, поведінку та діяльність людей [22, с. 155].

На разі варто приєднатися до думки Ю. О. Косткіної про те, що недоцільно ототожнювати поняття «судове управління» та «суддівське врядування». Незважаючи на те, що обидва поняття позначають один і той самий процес упорядкування системи, вони різняться порядком реалізації такої діяльності. У класичному розумінні поняття «управління» вказує на наявність відносин підлеглості та підпорядкування, в той час як поняття «врядування» у міжнародній практиці навпаки підкреслює процес упорядкування системи на основі децентралізації відносин, координації, взаємодії рівних інституцій задля прийняття колективних (колегіальних) управлінських рішень [19, с. 49]. Водночас використання останнього щодо органів судової влади скоріш акцентує увагу на незалежності судової влади від інших органів влади, не заперечуючи наявності управлінської складової у їх правовій природі.

Тож визначення статусу ВРП як органу суддівського врядування є доцільним, вдалим і таким, що відображає управлінську природу цього

органу судової влади, яка зумовлена її здатністю до самоорганізації та упорядкування її як соціальної системи.

У сучасних наукових працях можна знайти опосередковане підтвердження сформульованої нами тези. Так, О. А. Боровицький пише: «Закріпленій у Конституції України та чинному законодавстві правовий статус Вищої ради правосуддя обґрунтовується природою здійснюваних нею функцій – державного управління у сфері формування суддівського корпусу, участі в адмініструванні суді, дисциплінарної відповідальності суддів і прокурорів, що належить до публічних завдань держави. Це обумовлює незалежну, непідконтрольну і непідзвітну іншим органам державної влади сутність Вищої ради правосуддя» [23].

Виокремлюючи у правовій природі ВРП представницьку та управлінську риси, варто повернутися до її контрольної складової, присутності якої, незважаючи на модернізацію статусу цього органу та визнання його приналежності до судової влади, не варто заперечувати. Адже навіть з першого погляду на законодавчо визначений статус ВРП, де йдеться про те, що цей орган є відповідальним за формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів (ст. 1 Закону про ВРП) стає зрозуміло, що спрямована на це діяльність носить характер контролю.

У сучасних умовах функціонування судової влади, коли загострився попит суспільства на добросовісність суддівських кадрів, про що свідчать ряд нормативно закріплених у законодавстві конструкцій, а також тривалі процедури «переформатування» суддівського корпусу (кваліфікаційне оцінювання суддів, добори до ВС та ВАКС), контроль ВРП за його «якістю» є необхідною умовою забезпечення суспільної довіри до інсти-

туту суду. У такому разі як результат контролю постає закономірний і еволюційний процес самоочищення судової влади.

Свого часу І.В. Назаров зазначав, що до предмета контрольної діяльності ВРЮ можна віднести:

а) рівень знань і професійної підготовки кандидатів у судді, ступінь їх професійної придатності до здійснення функцій судової влади;

б) діяльність кваліфікаційних комісій суддів з проведення кваліфікаційних іспитів, здійснення дисциплінарного провадження і з контролю за правомірністю інших рішень;

в) відповідність суддів їх високому статусу, належне виконання ними посадових обов'язків, дотримання присяги;

г) правомірність притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників прокуратури та суддів [4, с. 27].

І хоча в окремих частинах відбулися зміни, загальний посыл, закладений у наведену тезу, залишається і нині актуальним.

Більше того, контрольна за своєю суттю діяльність ВРП сьогодні не обмежується кадровими питаннями. Ряд повноважень, які належать ВРП, дають підстави вважати, що в процесі їх реалізації вона також здійснює контроль у таких сферах:

– за належним організаційним забезпеченням діяльності судів (відповідно до ст. 3 Закону про ВРП, наприклад, ВРП затверджує за поданням ДСАУ нормативи кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів, погоджує в установленому порядку перерозподіл бюджетних видатків, крім ВС тощо);

– щодо дотримання іншими органами влади гарантій суддівської незалежності (ВРП надає згоду на затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом, а також вживає заходів щодо забезпечення авторитету правосуддя та незалежності суддів);

– за законотворчістю в питаннях, що стосуються судового устрою та статусу суддів (ВРП надає обов'язкові до розгляду консультативні висновки щодо законопроектів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів).

Наведене співзвучно з висновками окремих науковців, які зауважують, що «ВРП має здійснювати контроль та захищати незалежність суддів від неправомірного впливу на них з боку органів кримінального переслідування», а також, що «ВРП у питаннях зняття суддівської недоторканості має виконувати функцію судового контролю» [15].

Як бачимо, контрольна природа ВРП доволі яскраво виражена. Водночас у науковій літературі можна зустріти спроби диференціювати риси (ознаки, напрями діяльності, повноваження) ВРП на основні та допоміжні. Наприклад, вже згаданий нами І. В. Назаров підкреслював, що «контрольний напрямок є пріоритетним складником усієї діяльності» ВРЮ [4, с. 29]. Натомість Д. Опаленко вважає, що контрольні повноваження цього органу не можуть розглядатися як основні, вони мають допоміжний характер, а основними напрямками діяльності ВРП слід вважати організаційний (участь у формуванні судових органів), дисциплінарний і наглядовий [24].

Однак, на наше переконання, правова природа ВРП ґрунтується на паритетних складових (контрольній, представницькій, управлінській), що у своїй сукупності та взаємодоповнюваності забезпечують особливий статус цього органу в системі органів судової влади та досягнення поставлених перед ним цілей.

Наведене дає підстави для висновку про складну, багатокomпонентну та комплексну правову природу ВРП, що охоплює управлінську, контрольну, представницьку складові, які у своїй взаємодії відобража-

ють збалансованість інтересів різних інститутів державної влади у функціонуванні незалежної судової влади в державі.

У статті досліджено правову природу Вищої ради правосуддя в умовах її сучасного функціонування.

Використання історичного методу дало можливість констатувати, що у 2000-их роках переважала думка про належність Вищої ради юстиції, правонаступницею якої є Вища рада правосуддя, до системи контрольно-наглядових органів. Поряд із цим існували поодинокі погляди на Вищу раду юстиції як орган у системі організаційного забезпечення судів загальної юрисдикції. По мірі того, як у нашу правову дійсність все більше імплементувалися європейський стандарти організації судової влади, у вітчизняній науці з'являлися думки, відповідно до яких ВРЮ розглядалась як орган, що не належить до жодної з гілок влади.

Поступальний розвиток вітчизняної доктрини про судову владу та засади її організації в державі, значний вплив на який справили міжнародні стандарти, зумовив модернізацію статусу Вищої ради юстиції, що мало наслідком її трансформацію у Вищу раду правосуддя. Водночас почала пропагуватися ідея самоорганізації судової влади. Розвиваючи її, автор доводить, що правову природу Вищої ради правосуддя визначає системна природа судової влади як такої. Водночас, процес самоорганізації судової влади вимагає упорядкування, що в своїй основі має управлінський характер. Це закономірно відображається на статусі ВРП, управлінська природа якої виражена завдяки запровадженню на законодавчому рівні такої характеристики як «суддівське врядування».

Виокремлюючи у правовій природі ВРП представницьку та управлінську риси, автор не заперечує наявність і контрольної складової. Зокрема, відзначається, що в сучасних умовах функціонування судової влади, коли загострився попит суспільства на доброчесність суддівських кадрів, контроль ВРП за його «якістю» є необхідною умовою забезпечення суспільної довіри до інституту суду. У такому разі як результат контролю постає закономірний і еволюційний процес самоочищення судової влади.

У підсумку зроблено висновок про складну, багатокomпонентну та комплексну правову природу Вищої ради правосуддя.

Ключові слова: Вища рада правосуддя, орган суддівського врядування, статус Вищої ради правосуддя, судова рада, природа Вищої ради правосуддя

Demydiuk O. Legal nature of supreme council of justice

The article examines the legal nature of the Supreme Council of Justice in the context of its current functioning. It is noted that a spelling debate on the legal nature and status of the Supreme Council of Justice is attributable to the national peculiarities of the history of establishment and development of this institution in Ukraine. The vast majority of scientific works on this issue is associated with the High Council of Justice, which in 2016 was reorganized into the Supreme Council of Justice.

The use of the historical method made it possible to state that in the 2000s the idea of belonging of the High Council of Justice to the system of control and supervisory bodies prevailed. Along with this, there were isolated views on the High Council of Justice as a body in the system of organizational support of general courts. As the European standards of organization of the judiciary were

increasingly implemented in our legal environment, opinions appeared in Ukrainian science that the High Council of Justice was considered as a body that did not belong to any branch of power. There was also an opinion that the High Council of Justice was representative in nature, and the author shares this point of view.

Development of the national doctrine on the judiciary, the principles of its organization in the state and interaction with other branches of power, significantly influenced by international standards and international institutions, led to modernization of the status of the High Council of Justice. As a result, it was transformed into the Supreme Council of Justice. At the same time, the idea of self-organization of the judiciary, which is structurally embodied in the bodies of judicial governance, began to be promoted. Among them is the Supreme Council of Justice. Developing this idea, the author argues that the legal nature of the Supreme Council of Justice is determined by the systemic nature of the judiciary as such. At the same time, the process of self-organization of the judiciary requires streamlining, which is basically administrative in nature. This is naturally reflected in the status of the Supreme Council of Justice, the managerial nature of which is expressed through introduction of such a characteristic as "judicial governance" at the legislative level.

Distinguishing the representative and managerial features in the legal nature of the Supreme Council of Justice, the author does not deny presence of a control component. In particular, it is noted that in the current conditions of functioning of the judiciary, when the society's demand for the integrity of judges has increased, control of the Supreme Council of Justice over its "quality" became a necessary condition for

ensuring public confidence in the institution of court. In this case, the result of control is a natural and evolutionary process of self-purification of the judiciary.

At the same time, the parity of all components (representative, managerial, control) of legal nature of the Supreme Council of Justice is emphasized.

Finally, a conclusion was made about the comprehensive, multicomponent and complex legal nature of the Supreme Council of Justice. It includes managerial, control, representative components, reflecting in their interaction the balance of interests of different institutions of state power in functioning of independent judiciary in the state.

Key words: Supreme Council of Justice, body of judicial governance, status of the Supreme Council of Justice, judicial council, nature of the Supreme Council of Justice.

Література

1. Словник української мови: в 11 тт / АН УРСР. Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 8: Природа-Ряхтливий / ред тому: В. О. Винник. 1997. 927 с.
2. Скакун О. Ф. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / Пер. з рос. Харків : Консум, 2001. 656 с.
3. Хотинська-Нор О. З. Теоретико-правові та праксеологічні засади судової реформи в Україні: дис. ...докт. юрид. наук. Київ, 2016. 472 с.
4. Назаров І. В. Правовий статус Вищої ради юстиції: монографія. Харків : Право, 2006. 208 с.
5. Суд, проваохоронні та правозахисні органи України : Навчальний посіб. / В. С. Ковальський та ін. Київ, 2002.
6. Органи державної влади України : монографія / за ред. В. Ф. Погорілка. Київ, 2002. 592 с.
7. Гончаренко О. В. Адміністративно-правові засади Вищої ради юстиції: дис. ...канд. юрид. наук. Харків, 2009. 214 с.

8. Запорожець М. Система органів організаційного забезпечення діяльності судів України. *Право України*. 2004. № 2. С. 74.
9. Гонін Р. В. Місце Вищої ради юстиції у системі поділу державної влади України (адміністративно-правовий вимір). *Право і суспільство*. 2014. № 1–2. С. 124–128.
10. Татьков В. І. Вища рада юстиції як конституційний орган - і спеціальним статусом / Вища рада юстиції в контексті судово-правової реформи. URL: <http://www.vru.gov.ua/content/file/15vtribook116-185.pdf>.
11. Кривенко В. В. Щодо статусу та ролі Вищої ради юстиції (з позицій подальшого проведення судово-правової реформи в Україні) / Вища рада юстиції в контексті судово-правової реформи. URL: <http://www.vru.gov.ua/content/file/15vtribook116-185.pdf>.
12. Закон України «Про Вищу раду юстиції». 15.01.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/22/98-%D0%B2%D1%80#Text>
13. Висновок № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства. URL: https://adm.ki.court.gov.ua/userfiles/visn_10_2007.pdf
14. Закон України «Про Вищу раду правосуддя». 21.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>
15. Прилуцький С.В. Вища рада правосуддя – самостійний орган судової влади України? (Актуальні питання новітнього конституційного формату). *Публічне право*. 2017. № 4. С. 9–18.
16. Колоколов Н. А. Судебная власть как общеправовой феномен: дис. ... д-ра юрид. наук. Владимир, 2006. 438 с.
17. Москвич Л. М. Эффективность судебной системы: концептуальный анализ: монография. Хврків : Фінн, 2011. 384 с.
18. Хотинська-Нор О. З. Теорія і практика судової реформи в Україні: монографія. Київ : Алерта, 2016. 428 с.
19. Косткіна Ю. О. Правовий статус Вищої ради правосуддя: теорія та практика: монографія. Київ : Алерта, 2019. 268 с.
20. Курганський О. В. До питання щодо суддівського врядування. Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В. В. Долежана / відп. ред. Н. М. Бакайнова. Одеса : Юридична література, 2018. 176 с.
21. Притика Д. М. Правові проблеми судового управління. *Право України*. 2003. № 3. С. 30–36.
22. Бринцев В.Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: монографія. Х.: Право, 2010. 464 с.
23. Боровицький О. А. Конституційно-правові засади діяльності Вищої ради правосуддя. Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 23 квітня 2019 року). Вінниця, Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. С. 270–273.
24. Опаленко Д. Правова природа й витоки створення Вищої ради юстиції. *Юридичний вісник*. 2015. № 2. С. 59–63.

